

VALENCIA NÒVA

SEMANARI REGIONALISTE

Número solt, 5 céntims

La correspondència al Director
APAREIX ELS DUMENCHES

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:

Plasa d' Espartero, núm. 3, entresuelo

Valencia-(Grau)

No volem

El nostre distingut amic i cultíssim valencianista Dr. Barberà, nos envia el ben escrit article que publiquem en altre lloc.

Asentim plenament à tot quant diu el nostre amic, pues ses sentides afirmacions venen à confirmar més fortement nostres convicçions i nostre credo.

No contents els governs centralistes en quedarse casi tot el número de milions de pesetes que recauda de nostra rica regió, tornant-nos apenes lo indispensable per la mala prestació dels servis que nos corresponen, s' aprofiten de nostra apatia per à anar arrancant-nos dels nostres arxius, i de les nostres biblioteques tots aquells materials de llibres i documents que poden servir à les joventuts estudioses per anar reconstruint nostre passat espiritual.

No pasa dia que fets d' esta naturalesa donen lloc à conflictes que son prova patent de que nostre fervor valencianista no nos fa exagrar les queixes; ara mateix, fa uns dies que una glòria vivent de la ciutat valenciana, el Dr. D. Enriquè López, tingué que suspender una operació en la facultat de Medicina per la vergonyosa rahó de que agotada la ridícula subvenció per les clíniques d' aquell centre d' ensenyança, no se podia adquirir uns céntims d' alcohol per als serveis de la operació, i no hagué mes remei qu' el malit tornarlo al Hospital à continuar els sufriments y els nostres estudiants se quedaren sense la magnifica llisó pràctica del Dr. López. En el moment que escrivim, els escolars preparam un mitin i porten la perturbació (may tan fundada com ara) à la vida escolar valenciana.

Atra prova de lo que anem dient son els freqüents motins haguts al penai de *San Miguel de los Reyes* i que tenen per causa qu' els governs sempre carinyosíssims en nostra rica ciutat no's van enviant els presos que les províncies que tenen defensors fills de la voluntat del poble, no volen admitir. Aixina se ha arribat à que Valencia sostinga dos establiments penitenciari, en l' agravant de que degut à la densíssima població penal se fa cada dia més impossible à la bona voluntat dels seus digníssims directors, mantenir la disciplina en dits establiments.

Atra prova encara: el Estat auxilia à els gastos de construcció dels Ports de tota la Península; à Valencia li dona pera son Port 250.000 pesetes al any, es dir una cifra molt per lo baix de les de Castelló i Tarragona 300.000 pesetes; Sevilla 890.000 pesetes; en ff recibim la més giqueta subvençió que se dona pera tal objecte, fora de les de Barcelona i Cartagena.

Patents son els desaires del bisbe Sr. de Villanueva à les comissions valencianes que han anat à gestionar el asunt del directe, no mes hia que vore el detail de que per consell del Comte de Romanones, diuen no visitaren al Sr. Villanueva y suponen que no serà per por à massa amabilitat.

En ff un mutant de probes d'

esta classe se podréen anar dient i ara el Dr. Barberà denuncia el rumor de que volen emportar-se à Madrid el nostre museu paleontologic coneget per la colecció Botet.

Els rumors que corren mesclen els noms d' als politichs valencians junt amb los de un projectista dels molts que te el directe i un catedratic que fon d' este Institut de Valencia.

Nosotros si aleguem à tindre este atreviment, procurarem moure e's ánimos à ff de que un grupo de valencians pase à vore nostres autoritats, à pregárlas que per el bon non de *Valencia culta*, no permetixquen eixa nova expo iació. No volem pasar per eixa nova vergonya.

Per la cultura valenciana

Pensar en les ventatges que pera Valencia ha de tindrà la creació del camí de ferro directe à Madrid, es pensar en una il·lusió en lo cas de que nostra Ciutat no's prepare degudament pera corresponde à d' aquella tan capital innovació.

Jamá la elevació positiva dels pobles pogué ferse de bot y boleá y per les giragones vingudes de sopite per una revolució. Tot al contrari, la millora cultural de les collectivitats humanes ha de ferse per lo evolució pacífica, per lo treval espayós y continetjat, poc à poc y afirmando les pasos de la pujata, y sols este modo de construir donarà lloc à creacions duraderes y de molta resistencia.

La innovació tan desitjada, del dit ferrocarril directe, com lo que puga vindrem per lo Central de Aragó y per atres, jamá serán atractiva, que unes lligases, un vincle de comunicació à l' centre de la Península ú al extranjer; vincles que podrán ser pera mal ú per bé; pera mal, si l' nostre estat de cultura no se prepara degudament à fer la adaptació oportuna; pera bé, si al contrari, saben moure les ensenyances, de tota ley de coneixements, científiques, artístiques, industrials, de comers per à portarles al indicat fi.

No més aixina ens posarem à tot ab les exigencies d' eixos enllisos mondiaus, que diríen, ferrocarril directe à Madrid, ferrocarril de Canfranc ó atres que puguen vindrir.

Mentre tant, ¿Qué ne fem asi per anar preparatnos à figurar dignament entre 'ls pobles d' elevada mentalitat mondial?

¿Que ne fem asi per mereixer el dret de 'stablir una parada que volem impossibilitar als viagers que van de volta per l' Europa il·lustrada?

Poqueta cosa: perque si installem grans cafens, grans fondes y llocs de pasatems li servirem al viajant algo bò, algo de lo que necessita, a'go que li serà grat; pero no serà tot lo q' ell exigix pera otorgar à una Ciutat les seues simpaties y els seus diners.

Pera d' asó se requerix molt més: molt més que no es per cert, ni la exhibició de nostres costums típiques, ni els nostres balls populars, ni el molt gasto de pólvora no;

això agrada una volta si acás, y res més. Al turiste, al foraster, així de sabut com de adinerat, devem oferir-los cosses de més mollà, atraccions de més substància, estímuls de més profit, à la ff de que no li dolguen els diners, y les noses del viatge.

Eixes golosines del turiste han d' esser museus de tota classe, artístics, històrics, industrials, socials, científiques abon les aficions particulars, abon la especialisació dels estudis trova les ensenyances que persegueix al recorrer països, y regirar ciutats.

Lo nostre museu de pintures per exemple, ha evolucionat bastant en este sentit, fins à d' aquella època en que 'ra una caixa tancada pera el gran públic; al present en que la exhibició dels dumenges, la creació de sales noves, les conferències de En Lluís Tramoyeres, la milloría de los procediments y mètodes d' ensenyansa possada, etc., n' hi ha una diferencia com del cel à la terra. Y à eixe pas debien progresar tots los demés centres de cultura valenciana; y de no fer ho aixina, ademes de no corresponder à les necessitats del turisme n' estém despertant à tot hora i' à petit envejós qu' codicia los nostres coses; y unes vegades comprat ho en diners, y quant no acudit à la influència oficial, sens emporta cap à d' atres punts lo que la nostra inconsciencia mira indiferent.

Ahi tenim les nostres biblioteques y a txius; ¿Quantes voltes à títol de que hi havien exemplars dobles s' emportaren obres cap à Madrid de nostra biblioteca universitària?

Quants documents interessants de nostra historia valenciana s' han emportat cap à Madrid, unes vegades à cara descubierta y atres ocultament y amenaçant als respectius empleats si denunciaben la susstracció?

Citaré 'l fet d' anys en darrer. Tenia Madrid acabat de construir lo Palau d' Artixius y Biblioteques. Lo lloc era gran y 'l contingut poc... que 'ls se's' occurrí per a que no resultara allò de ser gabia gran y pardalet gicorrotell..., cosa molt facil. Enviar gent à las provincias à ff de qu' anara arreplegiant tots los manuscrits y els impressos que li fora possible.

Valencia en això de traure'l fon una de les ciutats assenyalades, com de costum. Assí vingué, un valencian per cert, lo Sr. Viñau, se'n anà al Arxiu del Regne de Valencia, allí anà triant lo que millor li paregué y he hu anaba 'nviant cap a Madrid. Llibres, manuscrits... com costaben à poc preu no dolia carregar la mà.

Y molt més l' haveren carregada à no ser perqu' en *Lo Rat-Penat* algarerem fortia protesta, la varem estampar, la ferem correr... y l' caçador martxà cap à Madrid sense arreplegar tot lo que volia. Poro algo era algo.

¡Estos fets tindrán encara repetició! ¡Qui he ho sap! Pero subsistint les tendencias per les altures; existint per allà les mateixes aspiracions centralitzadores, no es dificil vore qu' el millor dia mos encontrem ab algun' altra visita de bons valencians.

Ara mateixa han correut per la Cort temors poc tranquil·litzadors en este sentit.

No diré qui ni qui no; pero sé que n' hi han en Madrid personnes il·lustrades ab grans desitjos de carretxarre lo nostre museu Botet. La riqueza de la colecció, sa importància desde 'l punt de vista paleontologic y sa rareza per ser únic en lo mon, justifiquen aquelles aspiracions.

No faltara ara més, que ixquen també valencians d' autoritat allà y de prestigi así que com lo señor Viñau vinguén à entaular lo trasllat y quan s' enrecordem y s' enadonem estiga lo mal fet.

Asó seria molt dolorós per a els valencianistes y per això done la veu d' alerta.

Si alà els directors del Museu d' Història Natural estan interessats en emportarsenos la collecció Botet, lo nostre Ajuntament y els valencians tots debem estar disposats à impedirlo siga com siga.

D' asó de Valencia podrem llevarnos lo presidi de San Miguel de los Reyes y atres institucions de mefitisació social; pero de ningú modo artixius, biblioteques, escoles... institucions que com lo Museu Botet li donen a Valencia gran nomenada per tot lo mon.

Per eixe camí farem la atracció dels turistes y ens prepararem per a la vinguda del ferrocarril directe à Madrid.

Mostrant eixes tendencias ens farem dignes de que vinguén à visitarnos y à estudiarnos els forasters de totes parts.

Per eixe camí farem cultura valenciana forta y durà.

DOCTOR F. BARBERÀ MARTÍ

Valencians ilustres

Victor Iranzo Simón

Naixut a Fortanete (província de Terol) i mort a València, (1850-90). Aquest inspirat poeta, un dels mítors de la renaixença valenciana, era de naixida aragonesa. Son pare era metge del poble hon naixqué. Als dotze anys anà à Valencia i entrà de factor en una botiga de robes. Sense instrucció literaria, començà a escriure versos en llengua castellana i en 1872 els publicà en un llibre, *Flors sin aroma*.

Eren molt flaxos. Pero després se dedicà a fer-los en valencià i se revelà son nomen poetic. Entra en *Lo Rat-Penat* i fronte guanya 'ls millors premis en els Jocs Florals. Per desgracia morí envergada. Després de sa mort se publicaren en un volum ses poesies, sent una de les més celebres la que à continuació seguix:

La Donsayna Valenciana

Naixqu entre les roses
Del camp valencià,
Soch filla d' un poble,
D' un poble lleial,
Si un jorn anyorada
Portava turbant,
Huí porté arracades,
Vestit de domas,
Aguiles, pinteta
Y aixòs devantals.

Laralilalà, laralilalà.

Que bull en mon cap.
Laralilalà laralilalà.

¡Recorts, quans ne guarda
Dels segles passats!
Jo he vist la Senyera
Del bon Rat-Penat
Eixir escoltada
Per braus capitans.
Per allí ahò passava,
Plebes y magnats,
Artistes y sabies
Baixaven lo cap.

Laralilalà, laralilalà.

Jo he vist als tres angles
Que varen formar
A la vera Imatge
Dels Desamparats,
Poser en sa destra
Flayros lliri blanch,
Y en sos ulls clarissims
Amor y pietat.

Laralilalà, laralilalà.

Quant veuen les dances
D' infels y cristians
Sense m'la festa
No pot començar.
Ni corren les joyes
Fadrins esfamats,
Ni la biscuitada
Se pot dur à cap,
Ni la clavarresa
Comensa lo ball.

Laralilalà, laralilalà.

VICTOR IRANZO SIMON

D' un home que se sonriu

Tinc un llibre en lo meu laboratori, que sempre està davant mona illa; es d' aser, am les lletres sinxelades y planes d' un esmalte negrissim y profond; cada falla cantonada ab un número de punxes infinit. Aquest llibre 'l tinc guardat dins una caixa que sembla un tres de còr. Està editat en la Gothic land, país ex-ele y llunyanissim de molts esperits d' aquesta plana. No té autor. Lo llibre es vell y sembla nou; tan modernament està escrit y està editat.

Es un llibre j' yó; mes sempre que 'l llegia m' he ferit, fent broollar ma sanc tan roja com lo color de la caixa ahò guarda 'l llibre aquest. Y a totes hores el llibre; y a totes hores una angúlia dolorosa, qual de mort, ompliu mon esperit, veient que diu coses que son mortals verins del poble de qui parlau en ses lletres sinxelades y ab tan negre esmalte, poble que 's l' simia de meu cor.

Copiaté, per si voleutes, els meus bons amics, voleu saber ho, les coses més salientes y, pera mi, més doloro ex.

«Estio era a un país incomprendible, abon existixen les millors tallades j' quetes solament, y abon, es, es gran orgull dels ciudadaus».

«Esta vesprada, a la caiguda del Sol,

Vingué lo Rey Jaume
Dau siga llobat!
Y ab sanch de sa espasa
M'ya cristianar.
Entri dies la Sa
Senyantme y cantant!
D' ensa l' alegria